

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Навчально-науковий інститут лісового і садово-паркового господарства

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри ландшафтної
архітектури та фітодизайну
протокол № 12 від «11» 05. 2021 р.
завідувач кафедри
_____ проф. Колесніченко О.В.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
з дисципліни “Топіарне мистецтво”
спеціальність 206 – “Садово-паркове господарство”
ОС «Бакалавр»

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Навчально-науковий інститут лісового і садово-паркового господарства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор ННІ лісового і
садово-паркового господарства
П.І. Лакида
«17» травня 2021 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри
ландшафтної архітектури
та фітодизайну
Протокол № 12 від 11.05.2021 р.
Завідувач кафедри
О.В. Колесніченко

РОЗГЛЯНУТО

Гарант ОП О.В. Піхало

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Топіарне мистецтво

(назва навчальної дисципліни)

Спеціальність 206 – “Садово-паркове господарство”

(шифр і назва напряму підготовки)

Факультет (ННІ) ННІ лісового і садово-паркового господарства

Розробники: Дзиба А.А., доцент кафедри ландшафтної архітектури та фітодизайну,
к.с.-г.н., доцент

Київ – 2021 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Топіарне мистецтво
(назва)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Галузь знань	20 «Аграрні науки та продовольство»	
Освітній ступінь	бакалавр (бакалавр, спеціаліст, магістр)	
Напрямок підготовки	206 – «Садово-паркове господарство» (шифр і назва)	
Спеціальність	— (шифр і назва)	
Спеціалізація		
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5,0	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	— (назва)	
Навчальна практика	30	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	3	4
Семестр	6	8
Лекційні заняття	30 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	15 год.	6 год.
Лабораторні заняття	— год.	— год.
Самостійна робота	75 год.	106 год.
Індивідуальні завдання	год.	год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	3 год. 4 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Дисципліна “Топіарне мистецтво” представляє практичну основу створення елементів топіарного мистецтва та їхнє використання на об'єктах садово-паркового мистецтва різного призначення.

Мета вивчення дисципліни – практична підготовка кваліфікованих фахівців із всебічними знаннями топіарного мистецтва для створення садово-паркових об'єктів.

Завдання. Виходячи з вимог кваліфікаційної характеристики рівня “Бакалавр”, основними задачами вивчення дисципліни є:

- практичне втілення положень топіарного мистецтва на різних об'єктах садово-паркового мистецтва;
- використання елементів топіарного мистецтва на різних об'єктах садово-паркового мистецтва, залежно від їхнього призначення, а також з врахуванням особливостей догляду за елементами топіарного мистецтва;
- застосування різних способів створення елементів топіарного мистецтва залежно від функціонального призначення об'єктів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- декоративні якості деревних рослин придатних для стрижки та використувувати їх;
- технологію вирощування садивного матеріалу стрижених форм на декоративних розсадниках;

вміти:

- вміти формувати елементи топіарного мистецтва з деревних рослин;
- вміти проводити догляд за зеленими скульптурами, щільними лінійними насадженнями;
- створювати каркаси для декорування інтер'єрів, володіти технологіями формування різних скульптур із травянистих та деревних рослин, вміти правильно проводити стрижку рослин.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК6. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК7. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК10. Прагнення до збереження навколишнього середовища.
- ЗК11. Навички здійснення безпечної діяльності.
- ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

фахові компетентності спеціальності (ФК):

- ФК1. Здатність застосовувати знання зі спеціалізованих підрозділів науки (екології, ботаніки, дендрології, фізіології рослин, генетики та селекції декоративних рослин, ґрунтознавства міських екосистем, агротехніки вирощування декоративних рослин,

проектування, формування та експлуатації компонентів садово-паркових об'єктів, захисту декоративних рослин від шкідників та хвороб, механізації садово-паркових робіт тощо).

– ФК2. Здатність розмножувати та вирощувати посадковий матеріал декоративних рослин у відкритому і закритому ґрунті.

– ФК3. Здатність проектувати, створювати й експлуатувати об'єкти садово-паркового господарства.

– ФК6. Здатність оцінювати, інтерпретувати та синтезувати теоретичну інформацію і практичні, виробничі й дослідні дані у галузі садово-паркового господарства.

– ФК7. Здатність проектувати, створювати та експлуатувати компоненти рослинних угруповань на об'єктах садово-паркового господарства.

– ФК8. Здатність безпечно використовувати агрохімікати й пестициди, беручи до уваги їх хімічні і фізичні властивості та вплив на навколишнє середовище.

– ФК9. Здатність формувати композиційні ансамблі об'єктів садово-паркового господарства.

– ФК10. Здатність проводити інвентаризацію зелених насаджень.

– ФК11. Здатність зберігати та охороняти біологічне різноманіття на об'єктах садово-паркового господарства, підвищувати їх екологічний потенціал.

– ФК12. Здатність розробляти концептуальні та інноваційні проектні рішення з планування комплексних зелених зон міста, об'єктів ландшафтної архітектури та дизайну зовнішнього середовища.

програмні результати:

– ПРН1. Використовувати інструменти демократичної правової держави в професійній та громадській діяльності; застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності. Уміння використовувати базові знання з природничих і фундаментальних наук (екології, ботаніки, дендрології, фізіології рослин, генетики та селекції декоративних рослин, ґрунтознавства міських екосистем, агротехніки вирощування декоративних рослин, проектування, формування та експлуатації компонентів садово-паркових об'єктів, захисту декоративних рослин від шкідників та хвороб, механізації садово-паркових робіт тощо) для вирішення прикладних задач у галузі садово-паркового господарства.

– ПРН2. Застосовувати отримані знання і практичні навички з вирощування посадкового матеріалу декоративних рослин у відкритому і закритому ґрунті, проектування, створення і експлуатації об'єктів садово-паркового господарства.

– ПРН3. Використовувати знання щодо факторів середовища, вимог і умов проектування, створення та експлуатації інженерно-технічного обладнання в об'єктах садово-паркового господарства.

– ПРН6. Використовувати знання для аналізу, узагальнення та пояснення явищ сучасного буття; володіти методологією пізнання. Інтерпретація отриманих фахових теоретичних, практичних, виробничих і наукових знань для формування стратегій і підходів щодо вирішення виробничих питань у галузі садово-паркового господарства.

– ПРН7. Працювати з електронною біологічною та лісівничою апаратурою, вимірювальними приладами та інструментами.

– ПРН8. Проводити розрахунки, зв'язані з різними способами вираження концентрації, рівняннями та функціями тощо; досліджувати фізико-хімічні властивості органічних речовин. Навички безпечної роботи і правил використання агрохімікатів і пестицидів під час вирощування декоративних рослин і формування садово-паркових рослинних угруповань.

– ПРН9. Визначати взаємозв'язок та взаємовплив між різними особинами в екосистемах; аналізувати регульовані параметри та робити висновки про стан екосистеми. Розробляти проектні рішення та проекти зі створення об'єктів; формувати композиційні ансамблі та окремі елементи садово-паркового мистецтва.

– ПРН10. Аналізувати вплив екологічних факторів на довкілля, їхні наслідки та шляхи запобігання; застосовувати екологічно безпечні підходи під час виконання робіт. Визначати таксаційні показники дерева та насадження в польових і камеральних умовах; визначати стан об'єктів сучасними методами; виконувати матеріально- грошове оцінювання об'єктів садово-паркового господарства.

– ПРН11. Аналізувати вплив негативних факторів на людину і довкілля, їхні наслідки та шляхи запобігання; застосовувати безпечні підходи під час виконання робіт. Дотримання оптимальних умов проведення робіт зі збереження та охорони біологічного різноманіття на об'єктах садово-паркового господарства, підвищення їх екологічного потенціалу.

– ПРН12. Упорядковувати, оцінювати, класифікувати одержану інформацію; узагальнювати одержану інфор-мацію, готувати рекомендації щодо подальшого її використання. Застосовувати отриманні знання і практичні навички розроблення проектних рішень з планування комплексних зелених зон міста, об'єктів ландшафтної архітектури та дизайну зовнішнього середовища.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Елементи топіарного мистецтва

Тема лекційного заняття 1. Історія топіарного мистецтва

Історія розвитку топіарного мистецтва. Стародавній Рим. Італія, Франція, Англія, Німеччина.

Тема лекційного заняття 2. Елементи топіарного мистецтва (живоплоти, бордюри, живі стіни, алеї, гірлянди)

Функції живоплотів та розподіл за способами використання. Типи живоплотів за способом формування, формою поперечного та поздовжнього перерізів, за конструктивними особливостями та кількістю рядів. Алеї. Гірлянди.

Тема лекційного заняття 3. Елементи топіарного мистецтва (боскети, партери)

Боскети. Буленгрін. Вертогадн. Партери. Класифікація партерів.

Тема лекційного заняття 4. Елементи топіарного мистецтва (вузловий сад, арабески, шпалери)

Вузловий сад. Соломонів вузол. Арабески. Шпалери.

Тема лекційного заняття 5. Історія розвитку лабіринтів

Середньовічні лабіринти. Лабіринти XVI ст. Лабіринти XVII–XVIII ст. Садові лабіринти XIX–XXI ст.

Тема лекційного заняття 6. Класифікація лабіринтів

Класифікація класичних лабіринтів. Класифікація мейзів.

Змістовий модуль 2. Особливості створення та технології закладання живоплотів. Топіарне мистецтво на сучасному етапі.

Тема лекційного заняття 1. Вирощування садивного матеріалу живоплотів на декоративних розсадниках

Технологія вирощування садивного матеріалу стрижених форм хвойних та листяних деревних порід. Догляд за садивним матеріалом у посівному відділенні та відділі формування.

Тема лекційного заняття 2. Технологія закладання та обрізки живоплотів

Технологія влаштування живоплотів. Підготовка ґрунту. Посадка кущів та дерев. Стрижка живоплотів.

Тема лекційного заняття 3. Застосування і розміщення живих огорож на об'єктах озеленення

Застосування живих огорож на об'єктах озеленення. Розміщення живих огорож на об'єктах озеленення.

Тема лекційного заняття 4. Види обрізки дерев та кущів

Санітарна обрізка. Формуюча обрізка. Омолоджуюча обрізка.

Тема лекційного заняття 5. Топіарне мистецтво США

Сучасні топіарні парки США. Арбоскульптура.

Тема лекційного заняття 6. Топіарне мистецтво Японії

Тенденції сучасного використання елементів топіарного мистецтва у Японії. Нівакі.

4. Структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної (заочної) форми навчання:

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма						Заочна форма				
	усього	у тому числі					усього	у тому числі			
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.
Змістовий модуль 1. Елементи топіарного мистецтва											
Тема 1. Історія топіарного мистецтва	9	2				7	9	1			8
Тема 2. Елементи топіарного мистецтва (живоплоти, бордюри, живі стіни, алеї, гірлянди)	10	2	2			6	10	1	1		8
Тема 3. Елементи топіарного мистецтва (боскети, партери)	11	3	2			6	11	1			10
Тема 4. Елементи топіарного мистецтва (вузловий сад, арабески, шпалери)	11	3	2			6	11		1		10
Тема 5. Історія розвитку лабіринтів	8	2				6	8				8
Тема 6. Класифікація лабіринтів	11	3	2			6	11	1	1		9
Разом за змістовим модулем 1	60	15	8			37	60	4	3		53
Змістовий модуль 2. Особливості створення та технології закладання живоплотів. Топіарне мистецтво на сучасному етапі.											
Тема 1. Вирощування садивного матеріалу живоплотів на декоративних розсадниках	10	2	2			6	10	1			9
Тема 2. Технологія закладання та обрізки живоплотів	10	2	2			6	10	1	1		8

Тема 3. Застосування і розміщення живих огорож на об'єктах озеленення	9	3				6	9					9
Тема 4. Види обрізки дерев та кущів	11	2	2			7	11		1			10
Тема 5. Топіарне мистецтво США	10	3				7	10	1				9
Тема 6. Топіарне мистецтво Японії	10	3	1			6	10	1	1			8
Разом за змістовим модулем 2	60	15	7			38	60	4	3			38
Усього годин	120	30	15			71	120	8	6			53

- скороченого терміну денної (заочної) форми навчання:

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Елементи топіарного мистецтва													
Тема 1. Історія топіарного мистецтва	9	2				7	9	1				8	
Тема 2. Елементи топіарного мистецтва (живоплоти, бордюри, живі стіни, алеї, гірлянди)	10	2	2			6	10	1	1			8	
Тема 3. Елементи топіарного мистецтва (боскети, партери)	11	3	2			6	11	1				10	
Тема 4. Елементи топіарного мистецтва (вузловий сад, арабески, шпалери)	11	3	2			6	11		1			10	
Тема 5. Історія розвитку лабіринтів	8	2				6	8					8	
Тема 6. Класифікація лабіринтів	11	3	2			6	11	1	1			9	
Разом за змістовим модулем 1	60	15	8			37	60	4	3			53	
Змістовий модуль 2. Особливості створення та технології закладання живоплотів. Топіарне мистецтво на сучасному етапі.													
Тема 1. Вирощування садивного матеріалу живоплотів на декоративних розсадниках	10	2	2			6	10	1				9	
Тема 2. Технологія закладання та обрізки живоплотів	10	2	2			6	10	1	1			8	
Тема 3. Застосування і розміщення живих огорож на об'єктах озеленення	9	3				6	9					9	
Тема 4. Види обрізки дерев та кущів	11	2	2			7	11		1			10	
Тема 5. Топіарне мистецтво США	10	3				7	10	1				9	
Тема 6. Топіарне мистецтво Японії	10	3	1			6	10	1	1			8	
Разом за змістовим модулем 2	60	15	7			38	60	4	3			38	
Усього годин	120	30	15			71	120	8	6			53	

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Змістовий модуль 1</i>		
1	Розрахування кількості садового матеріалу для створення топіарних елементів (на прикладі орнаментів, арабесок, лабіринтів, вузлових садів, партерів парків Англії, Франції, Німеччини, Іспанії, Північної Америки).	3
2	Вивчення асортименту деревних рослин для створення бордюрів, власне живоплотів, боскетів, живих стін, пілонів, арок, шпалер, формованих рослин.	3
3	Вивчення елементів топіарного мистецтва (на прикладі регулярних парків Англії, Франції, Німеччини, Іспанії, Північної Америки).	2
<i>Змістовий модуль 2</i>		
1,2	Вивчення елементів топіарного мистецтва насаджень різного призначення населених пунктів України.	5
3	Вивчення асортименту видів деревних рослин, придатних для створення формованих бордюрів, живоплотів, живих стін на прикладі парків міста Києва, Київської області та інших міст і областей України.	2

6. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

- Охарактеризуйте розвиток топіарного мистецтва в Європі (Італія, Франція, Англія, Нідерланди) в історичному аспекті.
- Дайте визначення живоплотам, живим стінам, бордюрам, вчому їх різниця.
- Наведіть функції живоплотів та зробіть розподіл живоплотів за способом формування, формою поперечного перерізу, поздовжнього профілю, за конструктивними особливостями та кількістю рядів.
- Дайте визначення таким елементам топіарного мистецтва як: гірлянди, газебо, берсо.
- Що таке боскет? Наведіть види боскетів, дайте їм характеристику.
- Наведіть характеристику партерів. Наведіть приклади різних видів партерів парків Європи (Франція, Німеччина, Нідерланди, Англія).
- Яка різниця між буленгріном і вертогаденом ?
- Що таке вузловий сад? У якій країні та у якому столітті виник вузловий сад?
- Охарактеризуйте середньовічні лабіринти.
- Наведіть приклади лабіринтів XVII–XVIII ст.
- Наведіть приклади садових лабіринтів XIX–XXI ст.
- Наведіть класифікацію класичних лабіринтів.
- Наведіть класифікацію мейзів.
- Вкажіть автора класифікацій лабіринтів.
- Наведіть приклади лабіринтів в Україні, коли вони були створені?
- Опишіть технологію вирощування сіянців та садженців для живоплотів.
- Опишіть технологію влаштування живоплотів.
- Вкажіть особливості обрізки живоплотів.
- Наведіть приклади застосування і розміщення живих огорож на об'єктах озеленення.
- Які види обрізки знаєте? Дайте їм характеристику.
- Наведіть сучасні топіарні парки США. Арбоскульптура.

22. Охарактеризуйте тенденції сучасного використання елементів топіарного мистецтва у Японії.
23. Навести приклади елементів топіарного мистецтва парків Японії, Китаю, Кореї.

7. Методи навчання.

Під час навчального процесу використовуються пояснювально-ілюстративний та репродуктивний методи навчання (за особливостями навчально-пізнавальної діяльності студентів).

8. Форми контролю.

В процесі навчання передбачені такі форми контролю: контрольні роботи, практичні роботи та підсумовуючий семестровий залік.

9. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання студента відбувається згідно з вимог «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» від від 28.03.2018 р. (табл. 1).

Оцінка національна	Оцінка ЄКТС	Визначення оцінки ЄКТС	Рейтинг студента, бали
Відмінно	A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 – 100
Добре	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	82 – 89
	C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74 – 81
Задовільно	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	64 – 73
	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	60 – 63
Незадовільно	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)	35 – 59
	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота	01 – 34

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$	Рейтинг з додаткової роботи $R_{\text{др}}$	Рейтинг штрафний $R_{\text{штр}}$	Підсумкова атестація (екзамен чи залік)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					
0-100	0-100	0-70	0-5	0-5	0-30	0-100

Критерії оцінки знань студентів з дисципліни „Топіарне мистецтво”

У робочому навчальному плані дисципліни передбачено у восьмому навчальному семестрі: лекцій – 26 год., практичних занять – 13 годин та самостійної роботи – 51 год, що в сумі становить 90 год. (3,0 кредита ECTS). Після вивчення дисципліни заплановано залік. Практика 30 год (1,0 кредит ECTS). Тривалість навчального семестру – 13 тижнів.

Розрахунковий рейтинг з дисципліни становить 100 балів за семестр. Рейтинги з навчальної роботи та з атестації визначаємо за рекомендованими співвідношеннями:

$$R_{НР} = 0,70 \times 100 = 70 \text{ балів};$$

$$R_{АТ} = 0,30 \times 100 = 30 \text{ балів}.$$

Враховуючи обсяг та структуру програмного матеріалу дисципліни ділимо його на 2 змістові модулі (**R**_{1,2})

Критерії оцінки змістових модулів:

R₁ складається з виконаних практичних та самостійних робіт. Максимальна оцінка за виконану контрольну роботу – 60 балів, самостійну роботу – 20 балів. За умови успішного складання 1 модуля студент отримує 0,9 кредита ECTS (**K**₁).

R₂ складається виконаних практичних та самостійних робіт. За умови успішного складання 2 модуля студент отримує 0,5 кредита ECTS (**K**₂).

Розрахункову рейтингову оцінку з кожного змістового модуля приймаємо у **100 балів**.

Мінімальна рейтингова оцінка з кожного змістового модуля складає **60 балів**.

Рейтинг з додаткової роботи може становити: **R**_{ДР} = **0,2 x 100 = 20 балів**.

Рейтинг штрафний (R_{ШТР}**)** віднімається від **R**_{НР} і може досягати **5 балів**.

Реальний рейтинг з навчальної роботи **R**_{НР} визначається сумою реальних рейтингових оцінок із змістових модулів, отриманих студентом за період вивчення дисципліни, з урахуванням рейтингів **R**_{ДР} та **R**_{ШТР}.

$$R_{НР} = \frac{0,7 * (R_1 * K_1 + R_2 * K_2)}{K_1 + K_2} + R_{ДР} - R_{ШТР}$$

Для допуску до екзамену студенту необхідно набрати не менше **60 балів** з кожного змістового модуля, а загалом – не менше, ніж **42 бали** з навчальної роботи.

Реальний рейтинг з дисципліни **R**_{ДИС} визначається за формулою:

$$R_{ДИС} = R_{НР} + R_{АТ}$$

У формулу підставляються реальні рейтинги з **R**_{НР} та **R**_{АТ} і переводиться у національну та ECTS оцінки, згідно з таблицею.

10. Методичне забезпечення

1. Дзиба А.А. Методичні рекомендації до проведення практичних занять з дисципліни Топіарне мистецтво для студентів факультету садово-паркового господарства та ландшафтної архітектури денної форми навчання за напрямом 6.090103 – “Лісове та садово-паркове господарство”. – К.: Центр новітніх технологій, 2009. – 40 с.
2. Дзиба А.А. Методичні рекомендації до проведення практичних занять з дисципліни Топіарне мистецтво для студентів факультету садово-паркового господарства та ландшафтної архітектури заочної форми навчання за напрямом 6.090103 – “Лісове та садово-паркове господарство”. – К.: Центр новітніх технологій, 2009. – 24 с.
3. Топіарне мистецтво: методичні рекомендації до проведення практичних занять / [уклад. А.А. Дзиба]. – К. : ЦП «КОМПРИНТ», 2012. – 124 с.
4. Топіарне мистецтво: методичні рекомендації до проведення навчальної практики для студентів денної форми навчання освітнього ступеня «Бакалавр»/ [уклад. А. А. Дзиба]. – К. : «ЦП «КОМПРИНТ»», 2014. – 44 с.

11. Рекомендована література

- основна:

1. Вехов Н.К. Живые изгороди и бордюры / Н.К. Вехов.– М.: Изд. коммун. хозяйства, 1957. – 124 с.
2. Кулешов В.Н. Ландшафт. Топиар. Скульптура / В.Н. Кулешов. – 17 с.
3. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць / В.П. Кучерявий. - Львів.: Світ, 2005. – 297–303 с.
4. Уельская Л.И. Живые изгороди / Л.И. Уельская, Л.Д. Комар-Темная. – М.: Фитон, 2002. – 223 с.
5. Шадрин Г. Г. Живые изгороди / Г.Г. Шадрин. – М.: Московский рабочий, 1964. – 120 с.
6. Юхимчук Д.Ф. Живые изгороди. Устройство и уход за ними / Д.Ф. Юхимчук. – К.: Госстройиздат УССР, – 1957. – 92 с.

- допоміжна:

1. Білоус В. І. Садово-паркове мистецтво / В.І. Білоус. – К.: Науковий світ, 2001. – 240 с.
2. Галактіонов І. І. Декоративні рослини природної флори України. Довідник. – К.: Вища школа, 1977. – 280 с.
3. Александрова М. С. 100 лучших растений для вашего сада. – М.: ЗАО “Фитон”, 2002. – 140 с.
4. Д. Г. Хессайон. Все о вечнозеленых растениях. – М.: Кладзь-Букс, 2000. – 130 с.
5. Gordon Taylor and Guy Cooper. Gardens of eccentric and extravagant visions obsession. – London: Weidenfeld, 1999. 192 S.
6. Заячук В.Я. Дендрологія. Голонасінні: Навчальний посібник. – Львів ТзОВ «Фірма Камула», 2005. – 176 с.
7. Заячук В.Я. Дендрологія. Покритонасінні: Навчальний посібник. – Львів ТзОВ «Фірма Камула», 2004. – 408 с.
8. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Частина 1. Довідник / Кохно М.А., Трофименко Н.М. Пархоменко Л.І. та ін.; За ред. М.А. Кохна. –К.: Фітосоціоцентр. 2002. – 448 с.
9. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Частина 2. Довідник / Кохно М.А., Пархоменко Л.І., Зарубенко А.У. та ін.; За ред. М.А. Кохна та Н.М. Трофименко. – К.: Фітосоціоцентр. 2005. – 715 с.
10. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Голонасінні. Довідник / Кохно М.А., Гордієнко В. І., Захаренко Г.С. та ін.; За ред. М.А. Кохна та Г.С. Кузнєцова; НАН України, Нац. бот. сад ім. М. М. Гришка. – К.: Вища школа. 2001. – 207 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Herzlich willkommen [Електронний ресурс]. – 2011. – 1 с. – режим доступу: <http://www.schloesser-magazin.de/>
2. Журнал "Сад&садик" [Електронний ресурс]. – 2011. – 1 с. – режим доступу: <http://sad-sadik.ru/>
3. SUBSCRIBE. RU/информационный канал/Ландшафтный и садовый дизайн [Електронний ресурс]. – 2011. – 1 с. – режим доступу: <http://subscribe.ru/>
4. Ландшафт Топиар Скульптура/Библиотека/Галерея №25 [Електронний ресурс]. – 2011. – 1 с. – режимдоступу: <http://www.k-v-n.ru/>

5. Топиари/Публикации [Электронный ресурс]. – 2011. – 1 с. – режим доступа: <http://igortopiary.com.ua/>
6. Liveinternet/Топиарные сады/история топиари/[Электронный ресурс]. – 2011. – 1 с. – режим доступа: <http://www.liveinternet.ru/>
7. Топиару [Электронный ресурс]. – 2008. – 10 с. – режим доступа: www.ebts.org
8. Топиару [Электронный ресурс]. – 2008. – 5 с. – режим доступа: www.buchsbaumfreunde.de
9. Википедия свободная энциклопедия Статьи/ Фьезоле [Электронный ресурс]. – 2011. – 1 с. – режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/>
10. Cultura Mugellana arte,pittura, scultura,poesia,giornalismo. palazza di Cafaggiolo. [Электронный ресурс]. – 2011. – 1 с. – режим доступа: <http://culturamugellana.files.wordpress.com/>
11. Agisoftware Materiale e informazioni di Storia dell'Arte. (Architettura, Pittura, Scultura) [Электронный ресурс]. – 2011. – 1 с. – режим доступа: <http://www.agisoftware.it/>